

BIBLIOGRÁFIA

MEGJELENT MAGYARORSZÁG HONISMERETI BIBLIOGRÁFIÁJA!

A honismereti mozgalom fejlődésének egyik jelentős tényezője, velejárója a hazánk tájairól, városairól, településeiről, történelmi múltjáról, népünk életéről szóló publikációs tevékenység örvendetes gyarapodása. Az elmúlt két évtizedben — de különösen a Tanácsköztársaság és hazánk felszabadulása évfordulójának ünnepkörében — a legkülönfélébb alkalmakra, évfordulókra, pályázatokra, vagy éppen az egyes témák fontosságát, a honismereti tevékenységben és közművelődésben betöltött szerepét felismerve, egy sor monográfia, gyűjtemény, tanulmány és cikk látott napvilágot. Ez az irodalmi termés tematikáját, műfaji megoszlását, szerkesztési koncepcióit, tudományos igényességét, színvonalát tekintve ugyancsak sokarcú. Szerzői között kiváló szakembereket, jó értelemben vett „amatőröket” egyaránt találhatunk. A közreadók sora is nagyon változatos, tanácsok és iskolák, hivatásos könyvkiadók és szakkörök, testületek és intézmények gondozták a műveket, s fedezték a kiadási költségeket. A publikált anyagban egyaránt található minden kritikát kiálló igényes munkákat és a hirtelen fellépő igények konjunktúráját kihasználó alkalmi „műveket”, bár ezek az utóbbiak vannak jelentős kisebbségben.

Az eddig említett kiadványok azonban nem töltik ki a honismereti irodalom kereteit. A fejlődés során ugyanis a honismeret egy sor tudomány- és ismeretág bekapcsolódásával is gazdagodott, komplex, sok összetevőből álló ismeretrendszerre vált. Fogalomköre, s ennek következtében irodalma is kibővült. Így a honismereti mozgalom legkülönbözőbb területein munkálkodóknak akár kutató- és gyűjtő munkájuk, akár mozgalmi és közművelődési feladataik ellátása során egy lényegesen kiszélesedett, tematikailag és műfajilag bonyolult irodalomban kell tájékozódniuk. Ebben a tájékozódásban kíván segíteni a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a Hazafias Népfront gondozásában előreláthatólag ez év áprilisában megjelenő honismereti bibliográfia, amely az elmúlt két évtizedben a jelenkori Magyarországról kiadott honismereti munkák: gyűjteményes művek, önálló tanulmányok, tudományos és ismeretterjesztő folyóirat-cikkek válogatott, elemző bibliográfiája. Szakirodalmi kalauz egyúttal azoknak a tudomány- és ismeretágnak alapvető irodalmában, amelyek a honismerettel szervesen összefüggenek, annak mindinkább alkotó részeivé válnak.

Első kötete hazánk földrajzi tájainak, vidékeinek, megyéinek, városainak, községeinek honismereti irodalmát dolgozta fel, — a fővárost kivéve. Budapest honismereti irodalmát a bibliográfiának 1973-ban, Buda, Pest és Óbuda egyesítésének centenáriuma alkalmából megjelenő második kötete tárja fel. A bibliográfia tükrözni kívánja a honismeret komplex voltát, alkotótényezőinek egy ismeretrendszerben megnyilvánuló összefüggéseit. Ennek megfelelően feldolgozza a helytörténet, a földrajz, a néprajz, a gazdaság, a társadalmi és politikai élet, a szociográfia, a művelődéstörténet, a művészettörténet, a régészet és más témák helyi vonatkozású irodalmát, valamint az egész országra vonatkozó összefoglaló műveit. Ez a kiadvány elsősorban anyagának sokrétűségével és részletes feltárásával kíván a honismeret legkülönbözőbb területein munkálkodóknak szakirodalmi bázisként szolgálni. Természetesen nem ön-

magában, hanem az örvedetesen gyarapodó helyi honismereti-helytörténeti bibliográfiák, repertóriumok és más dokumentációs kiadványok együttesében töltheti be tájékoztató szerepét. Nem helyettesíti, nem is helyettesítheti a vidék rangos műhelyeiben: könyvtárakban, levéltárakban napvilágot látó bibliográfiákat s a kutatás más helyi vonatkozású forrásait. Ezek elsősorban saját szűkebb pátriájuk körülhatároltabb földrajzi környezetében, időben gyakran messze visszanyúlva, a lehető legszélesebb tematikai körben tárják fel anyagukat, s jellegüknél fogva elsősorban *vertikális* irodalmi forrásbázisoknak tekinthetők. Az ismertetett bibliográfiáinak anyaga viszont az egész országra kiterjed: magában foglalja a honismeret körébe tartozó ismeretek alapvető irodalmának legjavát; viszonylag szűk (bár jelentős) időszak, mindössze két évtized terméséből válogatva. Jellegét tekintve *horizontális* szerkezetű műnek tekinthető. Ezt az ország egészére kiterjedő feldolgozást az a tapasztalat is indokolja, hogy a honismereti érdeklődés területileg is mindinkább szóródik, már nem csak a szűkebb környezet, a táj, a város, a megye vonatkozásában nyilvánul meg, hanem a politikai, gazdasági, kulturális érdeklődés, az országjárás, vagy éppen a hivatás gyakorlása kapcsán kiterjed az egész országra. A tájakat, városokat, vidékeket jelenkori társadalmi-gazdasági fejlődésünknek, szocialista építőmunkánknak mind több tényezője kapcsolja össze.

A bibliográfia anyaga és szerkezete igyekezett alkalmazkodni a honismereti tevékenység sokoldalúságához, művelőinek változatos érdeklődési köréhez. Egyaránt szeretnénk irodalmi eligazítást nyújtani a krónikáíróknak, a helytörténet kutatóinak, a néprajzi tárgyak és népi hagyományok megfigyelőinek, a művészeti, zenei, irodalmi, agrár- és munkásmozgalmi hagyományok és tárgyi emlékek gyűjtőinek, őrzőinek, valamint az eredmények terjesztőinek, továbbbővíítőinek. E sokoldalúság alapján remélhetőleg a bibliográfia felhasználóinak köre is széles lesz.

A bibliográfia az időt nem álló, információszegény és korszerűtlen anyagú kiadványokat mellőzve, *válogatva* tárja fel anyagát. Benne a magyar nyelvű, önálló és rejtett bibliográfiák, monográfiák, gyűjteményes munkák, évkönyvek, alkalmi kiadványok, tudományos- és ismeretterjesztő folyóiratok cikkei egyaránt megtalálhatók. Helyet kap benne a honismeret tematikai összetevőinek (helytörténet, földrajz, néprajz stb.) legfontosabb kézikönyvei, általában az ország egészére vonatkozó összefoglaló munkái, mint pl. „Magyarország természeti és gazdasági földrajza”, „Magyar építészettörténet”, „Magyarország művészeti emlékei” stb. Elemzően feltárja a kézikönyveket, a gyűjteményes munkák fejezeit, tanulmányait, s ezeket a témájuknak megfelelő helyen önállóan szerepelteti. Közreadja mintegy másfélszáz folyóirat honismereti cikkanyagát. Anyagrendezése a honismeret témakörébe tartozó fogalmak, *tárgyszavak* betűrendjében történt. Ezek részint földrajzi nevek (helynevek), részint pedig a honismeret alkotó témakomponensek nevei. A földrajzi tárgyszavak települések, tájak, megyék, gazdasági körzetek, természeti-földrajzi fogalmak, hegyek, folyók stb. nevei. A többi tárgyszó általános fogalom, az alájuk beosztott irodalom javarészt országos vonatkozású. Ilyen tárgyszavak pl. állatföldrajz, állattenyésztés, barlangok, energiagazdálkodás, éghajlat, gazdasági földrajz, ipari műemlékek, kereskedelem, közlekedés, levéltárak, mezőgazdaság, művelődéstörténet, népességföldrajz, ősmaradványok, régészet, statisztikai gyűjtemények, településföldrajz, természetvédelmi területek, városépítés, vízrajz, vízgazdálkodás stb., stb. Találkozhatunk továbbá pl. népcsoportok neveivel, — barkók, matyók, palócok —, természeti-földrajzi fogalmakkal, pl. kunhalmok, Csörsz-árka. A bibliográfia tárgyszó-anyaga betűrendben sorakozik, így abban úgy tájékozódhatunk, mint egy szótárban vagy lexikonban. Az egyes tárgyszavakon belül (pl. Bács-Kiskun megye, Csörsz-árka, Szentendre stb.) az irodalom ismét témák betűrendjébe rendeződik. Egy földrajzi név anyagán belül (pl. Balaton, Borsod megye, Hortobágy stb.) egymást követő csoportokban találhatjuk meg a bib-

liográfiákat, s az adott megye, táj, város éghajlati, földrajzi, földtani, mezőgazdasági, műemléki, művelődéstörténeti, művészeti, néprajzi, néprajzi, statisztikai, sajtótörténeti, településföldrajzi, természetvédelmi, történeti, útikalauz és városépítési stb. irodalmát. Egyes városok, vidékek anyagában különleges jellegüknek megfelelően egyéb résztémákat is találhatunk, így pl. bányászat, gyógytényezők, karsztjelenségek, szőlőkultúra, tanyavilág stb. A kötetben alkalmazott betűrendes anyagelrendezéssel a tájékozódás jelentősen meggyorsul, az összetartozó fogalmakat egymásra utalások kötik össze.

A bibliográfia több, mint tízezer tételt tartalmaz, mintegy kétezer földrajzi név és általános fogalom témakörében ad irodalmat. Feltünteti a feldolgozott könyvek, cikkek anyagában fellelhető, gyakran nagy terjedelmű, másutt nem ismertett, sokszor a felszabadulás előtt megjelent irodalmat is feltáró bibliográfiákat, jegyzeteket is. Ennek segítségével az olvasókat elvezethetjük a kötet gyűjtési határain kívül álló szakirodalom jelentős részéhez. A bibliográfiában többféle mutató is segíti az eligazodást.

A bibliográfiát a honismereti mozgalom minden munkásának, szakkörök vezetőinek, helytörténeti és egyéb honismereti munkák gyűjtőinek, krónikairóknak, néprajzi gyűjtőknek, környezetismerettel foglalkozó pedagógusoknak, TIT-clődadóknak, idegenvezetőknek, természetjáró túravezetőknek, a honismereti kiadványok szerkesztőinek, közreadóinak, s nem utolsósorban a könyvtárosoknak ajánljuk; hiszen ez a bibliográfia nemcsak a tájékoztató- és propaganda-munkának, hanem az állománygyarapításnak és a könyvtárközi kölcsönzésnek is eszköze.

Csomor Tibor

FOLYTASSUK A HONISMERETI BIBLIOGRÁFIÁT!

Csomor Tibor fentebb közölt tájékoztatásának eredeti címe így szólt: A közeljövőben megjelenik Magyarország honismereti bibliográfiája. Időközben a kötet valóban kikerült a nyomdából, s így a cikk egyes jövő időben írt mondatait most már múlt időben olvashatjuk. Cikkünk mondanivalója azonban továbbra is időszerű. Sajnos, a munka megszerzéséhez sokaknak aligha lesz lehetősége, minthogy a kiadó a könyv példányszámát nagyon is kishitűen állapította meg. Reméljük, hogy egy esetleges újabb kiadás segít majd ezen. *Ennél sürgősebb feladat azonban hogy ez az igazán bíránypótló munka kiegészítést, folytatást kapjon. A Honismereti Híradó úgy kívánja ezt elősegíteni, hogy következő számának bibliográfiai rovatában megkezdje a kiegészítések közlését.* Kérjük ezért olvasóinkat (különösen azokat a honismereti munkásokat, akik már készítettek helyi bibliográfiai összeállításokat), *küldjék be azoknak a munkáknak legfontosabb adatait (pontos cím, kiadó, megjelenési hely és idő, terjedelem, példányszám, a megjelentetés módja), amelyek a Honismereti Bibliográfia által feldolgozott évkörben vagy azóta jelentek meg, de e munkába nincsenek felvéve.*

A Hazafias Népfront Országos Titkársága egyébként lehetővé kívánta tenni, hogy a honismereti munkások hozzájuthassanak e számukra oly fontos bibliográfiához, s ezért bizományi értékesítésre átvett belőle 500 példányt. Ez a keret már kimerült. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtártól azonban (1088 Bp. Szabó Ervin tér 1., Dombyné) — amíg a készlet tart — továbbra is meg lehet rendelni, illetőleg szerejni a munkát. Egyéni megrendelőknek a 175 Ft vételár beküldése ellenében, közületeknek uránvétellel.

(Szerk.)

A LEGÚJABB HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA¹

Csomor Tibor: Magyarország. Honismereti Bibliográfia I. k. Bp. Szabó Ervin Könyvtár, 1972. 960 lap, 1000 pld., 175 Ft.

Igényes támogató szándék vezette a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárat és a Hazafias Népfront országos elnöksége honismereti bizottságát, hogy a honismereti munka felszabadulás utáni eredményeit összegező bibliográfiát készítsen.

A bibliográfia a tudományos munka minden területén alapvető munkaeszköznek, nélkülözhetetlen segítségnek számít. Nélküle a tájékozódás nehézkes, megfelelő tájékozódás nélkül viszont a továbbfejlődés lesz bizonytalan. A bibliográfia olyan adatokat tárol, amelyekkel a kutató agyát megterhelni lehetetlen és felesleges is, de amely nélkül a kutató mégsem boldogulhat. A most megjelent bibliográfiában ilyen nagyon fontos segédeszköz, segítséget lát a honismeret minden művelője, és ezért öröme igen nagy.

Hazánkban az első honismereti bibliográfiát *Bodor Antal* állította össze, a felszabadulás előtt néhány évvel.² A *Bodor*-féle Helyismereti könyvsorozat évszázadok terméséből válogatott. Ez a mostani csak a felszabadulás utáni két évtized írásából.

Nagyon sokan érezték már egy ilyen tájékoztató, válogató bibliográfiának a hiányát, s gyakran szóba kerül a „*Bodor*” újra kiadásának a szükségessége is. Kár, hogy a szerző — *Csomor Tibor* — vagy a kiadványt patronáló bizottság nem hangolta össze jobban a két azonos, legalábbis nagyon hasonló célú bibliográfiát. Legalább annyiban, hogy ez a mostani ott kezdte volna az anyaggyűjtést, ahol *Bodor Antal* abbahagyta. Így lett volna igazán szerves folytatás a két bibliográfia. Feltűnő egyébként, hogy az új honismereti bibliográfiában még csak utalás sincs *Bodor* könyvére. Számunkra tüzesebb összehasonlítás nélkül is bizonyos, hogy a két mű összetartozik.

A bibliográfia céljáról, a válogatás mélységéről és szempontjairól, az anyag rendezéséről foglалásának és közlésének elveiről a rövid, világos bevezető jól tájékoztat. A szerkesztési és rendezési elvek helyessége majd használat közben derül ki. Első olvasásra és áttekintésre rokonszenvesnek tűnik.

Az természetesen első pillantásra is szemünkbe ötlük, hogy a kötet összeállításának is gondot okozott a honismeret tárgyköreinek körülhatárolása. Felfogásuk erőnyeit és gyengéit feltehetően nemcsak a későbbi recenziók teszik majd szóvá, hanem a *honismereti munkások ankétja is, mely éppen e könyv megvitására gyűlt majd össze.*

Ha most bátorítatlanul megpendít bizonyos problémákat a friss élmény hatása alatt az olvasó-recenzens, annak maga sem tulajdoníthat túl nagy fontosságot. Már csak

¹ A Szabolcs-Szatmári Szemle 1972. évi 2. számában — alighanem elsőnek — megjelent könyvismertetés a második felét közöljük a fentiekben. (*Szerk.*)

² *Bodor Antal: Magyarország helyismereti könyvszerete, 1527—1940.* Bp. 1944, 424/2 lap. — Kb. 15 000 tétel tartalmaz. Az antikváriumokban ritkán megtalálható munka forgalmi értéke kb. 250 Ft. (*Szerk.*)

azért sem, mert a mű megszületése és kézbe vételének az öröme minden más érzést háttérbe szorít, s úgy hiszi, ez a továbbiakban is így marad. Ha az utolsó két évtized vagy a felszabadulás utáni idő anyagából válogat a bibliográfia, kérdéses, hogy *Krudy*, vagy *Móricz* írásai — új kiadás alapján — jogosan kerültek-e be a kötetbe? *Ady* publicisztikájából és sok más nagy írónk munkájából ugyanilyen jogon meríteni lehetett volna, s a mi tájegységünk bibliográfiája *Bessenyei* és *Kölcsey* is tartalmazhatná. Más példa: *Mocsár Gábor* könyvét, az *Égő aranyat* kerestem Algyónél is. Itt nem találtam meg, pedig megítélem szerint itt is lehetne legalább utalni rá. Köztudott, hogy Penészelekről nem csak *Jakab László* írt, hanem *Végb Antal* és *Darvas József* is. Ez utóbbi írásoknak nagyobb is volt valamivel a visszhangjuk. Mégsem találtam rá a község neve után egyikre sem. Szembe ötlött az is, hogy *Donát Ferenc* több cikkével jelen van a kötetben, de alapvető földreform monográfiájára nem történik utalás, pedig a helytörténetre is jól kiaknázható. Ugyancsak hiányzik a földreform dokumentum köteté is, mely helynévmutatóval is el van látva. Szóval a válogatásban-szelektálásban és a szerkesztésben-elrendezésben támadhatnak hiányérzések, új ötletek. Mindez eltörpül a kötet értékei, pusztá léte mellett.

Jól láthatók a szerkesztés, összeállítás nehézségei is, melyeket *Csomor Tibor* sem hallgat el. A témakörben figyelemre méltatható tanulmányok, cikkek, kiadványok megjelenése, terjesztése, gyűjtése, még talán kötelespéldány szolgáltatása is szervezetlen, pontatlan. Nem országos méretekben — egy városban, megyében is. Nagyon jól tudjuk, hogy pl. sem Nyíregyháza, sem Szabolcs-Szatmár megye nem rendelkezik nemhogy teljes, de még válogatott helyismereti bibliográfiával és gyűjteménnyel sem. Pedig könyvtár, múzeum, levéltár is van, de sem munkamegosztásban, sem külön-külön nem végzik ezt a munkát. Így itt várhatunk annak a kiegészítő bibliográfiának a megszületésére is, amelynek a szükségességét *Csomor Tibor* is elengedhetetlennek ítéli. Az ő bibliográfiája ugyanis horizontális, az egész országot átfogja, s ezt ki kellene egészíteni több tucat vertikális, regionális bibliográfiának, mely aprólékosabb, pontosabb, sőt éppenséggel teljes lenne.

Csomor Tibor honismereti bibliográfiáját még csak a napokban vehettük kézbe. Semmi szándékunk nem volt valami részletező vagy szakszerű recenzió elkészítése. A kötet megjelenése, kézhezvétele feletti örömünkben üdvözölni kívántuk, és saját körünkben a figyelmet felhívni rá. S szíves használatba vételét ajánlani.

Hársfalvi Péter

HONISMERETI KIADVÁNYOK BORSODBAN, 1970—71-BEN

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a honismereti mozgalom több mint egy évtizedes múltra tekint vissza. Eddig tíz alkalommal hirdették meg itt az „Istvánffy Gyula” megyei néprajzi-honismereti pályázatot, s a Tanácsköztársaság 50., a felszabadulás 25. évfordulójára hirdetett pályázatok is igen szép eredményeket hoztak. A nagymennyiségű kéziratok anyag egy része megérdemli, hogy publikálják, s így adatai bekerüljenek a tudományos élet vérkeringésébe, vagy hasznosan szolgálják a különféle népművelési célokat.

A képzetesebb gyűjtőket, jól működő szakköröket nem elégíti ki, ha munkásságuk terméke múzeumi adattárakban hever, hanem módot keresnek arra, hogy egy részét publikálják is. Ehhez legtöbbször támogatást kapnak a fenntartó szervektől, művelődési intézményektől. A Borsod megyei Tanács az elmúlt évtizedben igen sok önkéntes gyűjtőnek tette lehetővé, hogy gyűjtését publikálja. Elég, ha csak *Szta-*

reczky Zoltán: Kékedi népdalok (Miskolc, 1959.) vagy *Koós Imre: Summásélet* (Miskolc, 1960.) c. munkáira hivatkozom. A gyűjtők első kollektív bemutatkozása 1966-ban történt. Ekkor jelent meg a *Borsod megye népi hagyományai* című kötet (szerk.: *Bodgál Ferenc*), amelyben ötven munkatárs írásait közölték.

Az utóbbi két évben a publikációs munka megsokszorozódott: szinte valamennyi szakkör önálló munkával, kötettel vagy füzettel jelentkezett. Ezek között vannak nyomtatott, stencilezett vagy rota-eljárással sokszorosított művek; terjedelmük, értékük változó. Jórésük nem került árusításra, s így a szakemberek, de legtöbbször még a más megyékben dolgozó honismereti kutatók sem férnek hozzájuk. Pédány-számuk legtöbbször alacsony, s előfordul, hogy még a köteles példányok sem jutnak el könyvtárakhoz és más érdekelt közgyűjteményekhez.

Most az utóbbi két esztendőben megjelent olyan honismereti kiadványokat szeretném felsorolni, amelyek bizonyára érdeklik a mozgalom különféle területein tevékenykedőket.

Egyéni szerzők művei:

Dr Bartba István: A munkás-paraszt szövetség Zemplén vármegyében a Tanácsköztársaság idején. Agrár átalakulás Zemplén vármegyében 1945—1950-ig. Sátoraljaújhely, 1970. Sátoraljaújhelyi Járási Tanács V. B. 93 p. Rota.

Bodgál Ferenc: Borsod megye néprajzi irodalma. II. Miskolc, 1970. Herman Ottó Múzeum. 180 p.

Molnár István: Ároktő 25 éve. 1944—1969. Mezőcsát. 1970. Mezőcsáti Kiss József Járási Könyvtár — Egressy Béni Járási Művelődési Központ. 65 p. Rota.

Orosz László: Aszalói krónika. Miskolc, 1971. Aszaló község Tanácsa. 267 p. Rota.

Táboros Sándor: A mezőcsáti járás 25 éves fejlődése az újságcikkek tükrében. Mezőcsát. 1971. 155 p. Rota.

Hernádi Istvánné: A Borsodnádasi Munkás Olvasóegylet Könyvtárának története. Miskolc, 1971. Szakszervezetek Borsod megyei Tanácsa Központi Könyvtára. 25 p.

Szakkörök, kollektívák:

Bodgál Ferenc (szerk.): Szülőföldünk Borsod. A honismereti kutatók fóruma. Miskolc. 1970. Hazafias Népfront Borsod megyei Bizottsága — Rónai Sándor megyei Művelődési Központ — Idegénforgalmi Hivatal. 70 p. Rota.

Ádám I.—Szabó Gy.—Szabó S.—Sváb A.: Hernádvölgyi táj, Hernád-menti embe-
rek. Encs. 1970. József Attila Járási Könyvtár. 299 p.

Kruzszly Károly (szerk.): Matyóföld. Mezőkövesd. 1970. Mezőkövesdi Járási Művelődési Központ irodalmi és néprajzi munkaközössége. 104 p.

Bartba László (szerk.): Népi hagyományok Borsodban, III—IV. Miskolc. 1970—1971. I. sz. Ipari Szakközépiskola Néprajzi Szakköre—Művészeti és Propaganda Iroda (Miskolc, Kossuth u. 11.) 117, 123 p.

Mádai Gyula (szerk.): Népi kultúra Borsodban. Miskolc. 1970. Földes Ferenc Gimnázium — a Miskolc mj. városi Tanács Művelődési Osztálya támogatásával. 112 p. Rota.

Zupkó Béla (szerk.): Népi életéből. Mezőkövesd. 1970. Mezőkövesd Földes Ferenc Középiskolai Kollégium. 327 p. Rota.

Kováts Dániel (szerk.): Abaúj és Zemplén népeletéből. Sátoraljaújhely. 1971. B-A-Z megyei Tanács V. B. Sátoraljaújhelyi Járási Hivatala. 383 p. Rota.

Lakóhelyünk, Ózd. I—II. Ózd. 1970—1971. Ózdi Liszt Ferenc Művelődési Központ Honismereti Köre. 26, 30 p. Rota.

Egerszegi Sándorné (szerk.): Bemutatjuk Putnokot. Putnok. 1971. Putnok Község Tanácsa V. B. 20 p. Stencil.

Természetesen az itt felsorolt műveken kívül számtalan újság- és folyóiratcikk is megjelenik. A két év publikációs termése kereken két és félezer lap. Javarást nem hivatásos kutatók munkásságának eredménye. Írásuk, szerkesztésük, kiadásuk komoly teljesítmény. Az anyagi alap előteremtése sem könnyű. A felsorolt művek előállítás költsége kb. 150 ezer forint. Átlagos példányszámuk 500 körül van, s a kiadványokat a szakkörök maguk értékesítik, illetve cserélik. A kötetek egy részét idegen nyelvre, többnyire német kivonattal is ellátják, így az anyag a külföldi kutatók számára is hozzáférhető. Nem ritka, hogy külföldi tudományos intézmények és könyvtárak is érdeklődnek irántuk.

Az 1970—71. év borsodi honismereti kiadványai a megye változatos földrajzi, néprajzi tájegységeinek múltjáról, jelenéről adnak képet. A bennük publikálók száma kb. 200 főre tehető. A kiadványok önmagukért beszélnek, hibáikkal, erényeikkel együtt. Bizonyítják, hogy a honismereti munka nem csupán néhány ember egyéni kedvtelése, hanem *mozgalom*, melynek további elősegítésén számtalan társadalmi és tudományos szerv munkálkodik.

Bodgál Ferenc

PESTERZSÉBET ÉS SOROKSÁR

Helyismereti bibliográfia (1865—1965)

Összeállította Nagy Dezső. Budapest, 1969. I—II. Soks. 589 lap.

Köztudott, hogy a helyismereti bibliográfia egyik legfontosabb segédeszköze a tudományos kutatásnak, a helytörténeti munkának pedig nélkülözhetetlen alapja.

A most ismertetésre kerülő bibliográfia címének láttán mindenkiben önkéntelenül és joggal vetődik fel a kérdés: a röviden csak Nagybudapesti bibliográfia néven emlegetett többkötetes mű megjelenése után indokolt-e egyáltalán az egyes kerületekről külön gyűjteményt kiadni? Úgy tűnik, igen.

Az 1950-ben XX. kerületté egyesített Pesterzsébet és Soroksár története egymástól merőben különbözik. Az előbbi alig száz éves múltra tekint vissza, hiszen a település a szabadságharc idején még nem létezett, önálló községi élete pedig csak 1898-ban kezdődött. Soroksár neve ezzel szemben már a XI. századi okleveleinkben előfordul; bár kiterjedésese, megismosodása *Grassalkovich Antal* nevé-

hez fűződik, aki a XVIII. században svábokkal telepítette újra a falut.

A bibliográfia mindvégig külön alfejezetekben közli a két helységré (majd városra) vonatkozó adatokat, s ez nem is jelentene nagyobb nehézséget, ha ma is különállóak lennének. Az egyesítés után azonban kénytelen a szerző egy címszó alá vonni adatait s ezt úgy teszi, hogy valamennyit Pesterzsébethez sorolja.

A két kötet hét fejezetből áll. Minden fejezet élén rövid összefoglalás olvasható az adott témáról. Ezek általában jól eligazítják az érdeklődőket. Az első kötet elején összefoglaló tájékoztatja a bibliográfia használatát, az egyes fejezetekhez pedig külön részletes tartalommutató járul. Célszerűbb lett volna a részletes — a maguk nevében jól tagolt — tartalommutatókat a kötetek élén közölni.

Köbgyi Mibály

ROMÁNIAI MAGYAR DALOSKÖNYVEK

Az elmúlt néhány esztendő nemcsak nálunk hozta meg a magyar népdal iránti érdeklődés föllendülését, de a határainkon túl élő magyarok kulturális életét is egyre gyakrabban élénkítik, színesítik, a különböző terjedelmű, sokféle jellegű és színvonalú, népdalokkal foglalkozó kiadványok. Az ezekről szóló beszámolóknak megemlíthetjük a már korábban megjelent „Örömmel énekelünk” című, Bécsben (1964) napvilágot látott gyűjteményt, vagy a „Két szívárvány koszorúzza az eget” című, eredeti gyűjtésű anyagokat tartalmazó. Zentán kiadott daloskönyvet (1971); de a leg gazdagabb természettel mégis a romániai magyarok dicsekedhetnek. Népdalokkal foglalkozó kiadványaik között találunk olyan rangos és közismertté vált gyűjteményeket is mint *Kallós Zoltán: Balladák könyve*, vagy a „Magyargyerőmonostori népköltészet” című, hatalmas anyagot felölelő kötet; ugyanakkor megtaláljuk mellettük a 10—15 lapnyi összehajtogatott, leporelló-szerű képeskönyveket, ahol a kottás dallam és a dalok lelőhelyére jellemző díszítőművészeti elemek egyaránt megtalálhatók. Ezekbe a kicsi füzetekébe sajnos sok olyan dal is belekerült, ami nem a népdalok gyöngyszemei közül való, hanem általánosan elterjedt, értéktelen műdal. Kár, hogy ezek foglalják el az amúgy is szerény terjedelmű füzetek egy részét.

Rendkívül fontosak és értékesek ezek a kiadványok, nemcsak a népdalokkal foglalkozó zenetudomány számára, de honismereti szempontból is, hiszen egy-egy falu, vagy tájegység jelegzetes zenei anyagából adnak izelítőt.

Az alábbiakban csupán felsorolásszerűen közöljük az elmúlt 2 esztendő alatt Romániában megjelent, s kezünkbe került daloskönyvek legfontosabb adatait.

Almási István—Iosif Hertea: 245 népi táncdallam — Melodii de joc — Tanzmelodien. Marosvásárhely, 1970. 128 lap.

Olosz Katalin—Almási István: Magyargyerőmonostori népköltészet. Bukarest, 1969. 393 lap (515 szöveges és 87 dallammal is ellátott népköltészeti alkotás.)

Imets László: Csikszeredai daloskönyv. Csikszereda, 1970. 131 lap. (111 csikmenasági népdal és népballada.)

Tiszta búzából. Marosvásárhely, 1970. 12 lap. (Nyárádköszvényesi népdalok.)

A falu nótája. Marosvásárhely, 1970. 15 lap. (Marosmagyarói népdalok.)

Szerelem — szerelem. Marosvásárhely, 1970. 12 lap. (Backamadarasi népdalok.)

Felsütött az esthajnali csillag. Sepsiszentgyörgy, 1970. 10 lap. (Kézdiszentléleki népdalok.)

Vadrózsák. A Művelődés című folyóirat 1971. januári melléklete. Bukarest, 1971. 62 lap. (Almási István összeállításában 60 db szilágysági, kalotaszegi, Körös-völgyi, mezőségi, Nagyenyed vidéki és székelyföldi népdal.)

A *Művelődés* című folyóirat *Vadrózsák* című rovata rendszeresen közöl eredeti gyűjtésű népdalokat. Izelítőül néhány az 1971. évi évfolyamból:

Kallós Zoltán: Moldvai párosító dalok (március, 43—45 lap.)

Almási István: Régi népdalok Aranyosszékről (június, 20—22.)

Palkó Attila—Zsigmond József: Édesanyám rózsafája. Magyarófalusi népdalok (december, 50—53).